

ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗРОБКИ ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ «КУЛЬТУРА ЗДОРОВ'Я»

Іваненко Л.О. (м. Харків)

Перехід сучасної системи освіти на модель безперервного навчання вимагає докорінної зміни освітньої технології. При цьому необхідним стає індивідуалізація навчання, урахування творчого потенціалу, особистих інтересів, індивідуальних особливостей студентів, тобто оптимізація процесу навчання. Класична система не дає змоги цього досягти, тому перед науковцями постає питання вирішення цієї проблеми. Вимогам сучасної освіти найбільше відповідає система дистанційного навчання, що містить комплекс методичних процедур, індивідуалізацію та інтелектуалізацію прийомів і засобів навчання, гуманізацію знань, що передаються, комунікативність та інформативність застосовуваних дидактичних засобів, формування високої пізнавальної активності й високої мотивації навчання [2].

Аналізуючи особливості і принципи побудови систем дистанційного навчання, президент АПН України, академік НАН України В.Г. Кремень зазначив, що дистанційне навчання — це інструмент розв'язання сучасних завдань модернізації освіти. Наукове дослідження дидактичних особливостей дистанційної форми навчання набуває додаткової значущості з огляду на той чинник, що прогрес інформаційних технологій випереджає розробку дидактичних засад застосування означених технологій в освітній сфері. Таким чином, визначення і обґрунтування системи дидактичних принципів дистанційного навчання дозволить привести дидактичну теорію у відповідність до освітніх реалій нового інформаційно-освітнього середовища із його технологічно обґрунтованим прагненням створити майбутньому фахівцеві умови, які сприяють доступу людини до професійно значущої інформації в різні періоди життя, причому неодноразово і не тільки після завершення середнього навчального закладу.

Аналіз наукових праць, у яких досліджуються різноманітні аспекти дистанційного навчання, показав, що добре структурованих, теоретично обґрунтованих і, що дуже важливо, перевірених навчальною практикою традиційного навчання, класичних дидактичних принципів недостатньо для системи дистанційного навчання. Дидактичній системі дистанційного навчання, яка функціонує у рамках системи відкритого навчання, окрім загальних дидактичних принципів, також притаманні специфічні, властиві саме їй дидактичні принципи.

Дистанційне навчання являє собою форму існування дидактичної системи і може бути реалізоване в межах переважно всіх її видів. З точки зору системного аналізу дистанційне навчання реалізується на основі нових характеристик компоненту дидактичної системи "засоби передачі змісту", що в разі необхідності приводить до зміни її технології, яка містить методи, форми організації навчання, способи контролю та корекції. Інші компоненти дидактичної системи залишаються майже незмінними і відповідають її виду, в межах якого реалізується дистанційне навчання, але трансформуються виключно структурно, оскільки передаються за допомогою інформаційно-телекомунікаційних засобів. У межах дистанційного навчання реалізуються всі існуючі традиційні дидактичні принципи та з'являються нові (принцип педагогічної доцільності використання нових інформаційних технологій; принцип забезпечення безпеки інформації, яка циркулює при дистанційному навчанні; принцип відповідності технологій навчання; принцип мобільності навчання), пов'язані з використанням сучасних інформаційних технологій. Дистанційні курси, що розробляються на засадах традиційних та названих принципів, спрямовані на творчу самореалізацію студентів, індивідуалізацію їх навчання та формування у них просторового світогляду.

Проблема гуманізації освіти та дидактичні основи дистанційного навчання розглядається в роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників, зокрема в

роботах Б.С.Гершунського, І.О.Загвязінського, В.А. Сластьоніна висвітлено гуманістично-зорієнтований підхід до навчання; у працях М.В.Моїсєєвої, Є.С.Полат, Вільяма Дж. Хассона, А.Г.Шабанова та ін. розкрито дидактичні особливості дистанційного навчання.

Виділені науковцями на сьогодні принципи для дистанційної системи навчання можна класифікувати на три групи:

Перша група -- загальні принципи (спільні для традиційної і дистанційної освіти). До них відносять принципи науковості, систематичності і послідовності, зв'язку теорії з практикою, наочності навчання, свідомості і активності, доступності знань і тривалості знань.

Друга група -- це принципи дистанційного навчання, які у традиційній педагогіці не виділялися у принципи, але за дистанційного навчання набули статусу дистанційних принципів через зростання їх значення. Цю групу принципів утворюють діяльність, з формування підтримуючого дружнього середовища, оптимальне сполучення «м'яких» і «твердих» форм керування пізнавальною діяльністю учня, особистісно-опосередкована взаємодія, індивідуальний підхід до створюваних інтелектуальних продуктів, тих, хто навчається, регламентування навчання.

Третя група -- специфічні принципи дистанційного навчання, обумовлені інтенсивним використанням інформаційних технологій. Цю групу складають принципи відкритості комунікативного простору, пріоритету стандартизації, інтерактивності, стартових знань, ідентифікації, педагогічної доцільності застосування засобів нових інформаційних технологій, відкритості та гнучкості навчання.

Ознайомлення з науковою літературою свідчить, що переважна кількість робіт, присвячених особливостям дистанційної освіти, розглядає дидактичні особливості й розкриває проблеми дистанційних курсів, переважно математичного або технічного спрямування. Однак проблеми дистанційних курсів валеологічного спрямування залишаються поза увагою науковців. На сьогодні не визначено особливості побудови й застосування дистанційних курсів валеологічного спрямування, не представлено критерії якості таких курсів та ін.

Дистанційний курс "Культура здоров'я" здатний істотно поглибити володіння системою знань про взаємозв'язки фізичного, психічного й соціального здоров'я людини й суспільства, а інтегровані в курс методики навчання - вплинути на формування практичних умінь і навичок студентів.

Сучасний стан методичного забезпечення викладання курсу культури здоров'я багаторазово підвищує актуальність створення дистанційного курсу не тільки для студентів, але й для вчителів і педагогічних працівників.

У рамках дистанційного курсу повинна відбуватися реалізація як мети й завдань курсу, так і загальних дидактичних завдань по формуванню особистості учнів. Дистанційний курс по культурі здоров'я повинен, з одного боку, істотно поглибити систему знань, умінь і навичок, що забезпечують збереження й зміцнення здоров'я, навчити вести правильний спосіб життя, а з іншого боку - надати можливість одержати валеологічну освіту тим, хто не може навчатися очно за різних обставин.

Метою статті є розгляд дидактичних засад побудови дистанційних курсів валеологічного спрямування, зокрема аналіз методів побудови дистанційного курсу „Культура здоров'я”.

Завдання дослідження:

- 1) проаналізувати й систематизувати сучасні методи, які застосовуються в дидактиці, їх використання в дистанційному курсі „Культура здоров'я”;
- 2) дослідити дидактичні засади побудови дистанційних курсів валеологічного спрямування.

Сучасна дидактика розглядає шляхи активізації розумової діяльності

студентів, досліджує проблеми навчання і освіти, але головною метою дидактики є розкриття закономірностей успішного навчання, оволодіння людиною системи наукових знань [1, с. 117]. Отже, дидактика спирається на факти та закономірності успішного навчання.

У дидактиці процес навчання розглядається як цілеспрямований процес взаємодії викладача й студента, а методи, прийоми і засоби навчання - як важливий елемент цього процесу, що забезпечує засвоєння курсу. Визначення поняття методу та класифікація методів у дидактиці досі викликають багато суперечок у науковців.

У наш час відомі класифікації методів за джерелами знань (Є.Дмитровський, О.Текучов, Л.Федоренко, С.Чавдаров), за рівнем пізнавальної діяльності учнів /студентів (І.Лернер), за способом взаємодії викладача й студента на уроці (О.Біляєв, С.Караман, В.Мельничако, М.Пентиліук). Однак під час дистанційного навчання основним зв'язком між студентом і викладачем є інформація, тому саме вона і є системо утворюючою в процесі навчання й структурує його через діяльність викладача й студента. Відповідно до цього російським дослідником А. Шабановим виділено чотири групи методів навчання:

- 1) аудіальні (усі види розповідей, бесід, пояснень, дискусій, діалогові форми);
- 2) візуальні (демонстрація наочності, друкованої продукції, відео матеріалів, комп'ютерних програм);
- 3) чуттєво - кінестетичні;
- 4) змішані (використання телекомунікаційних технологій та діалогових комп'ютерних програм) [3, с. 105].

Найбільш коректною класифікацією для дистанційних курсів валеологічного спрямування, на нашу думку, є поєднання методів за способом взаємодії викладача й студента та методів, для яких основоположним фактором є інформація: аудіальних, візуальних та групи змішаних методів.

Під час розробки курсу „Культура здоров'я” нами було враховано принципи побудови дистанційних курсів валеологічного спрямування, зокрема принцип модульності, інтерактивності, урахування рівня освіти, індивідуалізації та диференціації, свідомості, наочності, доступності, комунікативної значущості, принципи взаємозв'язку у вивченні всіх розділів курсу та інші.

Критеріями відбору методів було врахування особливостей дистанційного курсу як форми, що поєднує в собі систематичну, гуманістичну, традиційну складову системи навчання та використовує нові інформаційні технології й технічні засоби навчання; принципів побудови дистанційних курсів валеологічного спрямування; визначення змісту цілей курсу „Культура здоров'я”; можливостей студентів; засобів та прийомів навчання; часу, який необхідно витратити на засвоєння матеріалу та контроль; особливостей дистанційної системи навчання. Таким чином, нами було відібрано дві групи методів. Перша група методів - це методи за способом взаємодії викладача та студентів під час опанування дистанційного курсу:

- навчання в співробітництві;
- дискусія;
- ситуаційний аналіз;
- метод проектів.

Друга група - інформативні методи - це методи, у яких системоутворюючою в процесі навчання є інформація, що структурує процес навчання через діяльність викладача й студента [3, с. 105]. Такими є методи:

- програмованого навчання;
- роботи з гіпертекстовим матеріалом;
- метод конференцій;
- електронного контролю й тестування.

Ефективність методів підвищують доцільно підібрані засоби навчання.

До них належать дидактичний матеріал, наочність, технічні засоби.

Як засоби дистанційного навчання А. Шабанов виділяє робочі підручники, відео- та аудіоколекції; навчальні комп'ютерні програми, активні семінари у вигляді ігрових форм. Окрему групу, на думку дослідника, складають технологічні засоби дистанційного навчання, до яких входять: електронна пошта, телеконференції з використанням електронної пошти, електронні бібліотеки, голосова пошта, електронні підручники та ін. [3, с. 106].

Таким чином, нами було визначено методи, прийоми побудови дистанційних курсів валеологічного спрямування на прикладі дистанційного курсу «Культура здоров'я» Особливості впровадження цього дистанційного курсу у систему навчання вищих навчальних закладів є перспективою нашого подальшого дослідження.

Література

1. Нечепоренко Л.С. Сучасна педагогіка. Навч. посібник/ Л.С. Нечепоренко, Г.Ф. Пономарьова, Я.В. Подольяк. –Харків: 2007. – 216 с.
2. Сисоєва С.О. Проблеми дистанційного навчання: педагогічний аспект // Неперервна професійна освіта: Теорія і практика. – Випуск III-IV. – 2003. – С. 81.
3. Шабанов А.Г. Формы, методы и средства в дистанционном обучении //Иновации в образовании. - 2005. - № 2. - С. 102-116.

РОЛЬ МІКРОБІОЛОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ПРИ ВИВЧЕННІ БІОЛОГІЇ У ШКОЛІ

Івасівка А.С., Монастирська С.С. (м. Дрогобич)

Специфіка біології як науки передбачає знайомство з різноманіттям живих організмів та проявів їх життєдіяльності, виявлення закономірностей живої матерії. Вивчення біології як природничої дисципліни вимагає поєднання різних методів навчання. Поряд із словесними та наочними методами, особливе місце займають практичні. Адже саме завдяки їм, учні можуть безпосередньо проникнути у таємниці живого, спостерігаючи або експериментуючи [2, С.25-27].

Спостереження та експеримент – це потужні методи дослідження природи. З їх допомогою отримані всі ті знання, якими наділена сучасна біологія, здобуті зараз нові факти і на землі й у космосі.

У шкільній програмі з "Біології" виділена практична частина, в якій вміщені лабораторні та практичні роботи. Однак є недостатньою розробка методичних аспектів проведення експериментальних робіт з біології у старших класах [5, С. 17-19].

Метою роботи є методика проведення експериментального дослідження з елементами мікробіології на уроках біології, спрямованого на удосконалення біологічних знань та умінь учнів в умовах загальноосвітніх навчальних закладів.

Основна частина.

Застосування практичних форм і методів навчання у сучасній школі є одним із пріоритетних напрямів удосконалення системи знань та умінь учнів. Урізноманітнення форм навчально-виховного процесу дає змогу стимулювати пізнавальну практичну діяльність кожного учня, активного та цілеспрямованого залучення їх до процесу творіння.

Адже однією із форм практичної діяльності є власне перетворююча предметно-практична діяльність, що ґрунтується на емпірично-практичному досвіді і наукових знаннях [1, С.9-13].

Важливим практичним методом при вивченні біології є лабораторні роботи. Лабораторний метод базується на проведенні експериментів, які дозво-